
Spis treści

Od autorów	13
CZĘŚĆ I. WPROWADZENIE DO EKONOMII	15
Rozdział pierwszy. Podstawowe pojęcia i przedmiot ekonomii	17
1. Czym się zajmuje ekonomia?	17
2. Potrzeby ludzkie, produkcja i praca, czynniki produkcji	19
3. Proces gospodarowania, podmioty i decyzje gospodarcze	21
4. Własność	22
4.1. Pojęcie własności	22
4.2. Klasyfikacja własności	24
4.3. Teorie własności. Główne tezy teorii praw własności	27
5. Gospodarka i systemy gospodarcze	30
6. Ograniczoność zasobów, racjonalność gospodarowania i rachunek ekonomiczny	32
6.1. Granica możliwości produkcyjnych	32
6.2. Racjonalność gospodarowania i rachunek ekonomiczny	35
7. Metody badań ekonomicznych, kategorie i prawa ekonomiczne	36
8. Modele ekonomiczne	38
9. Ekonomia a inne nauki	40
Aneks. Własność w sensie formalnoprawnym a własność w sensie ekonomicznym	42
Pojęcie własności w sensie prawnym i ekonomicznym	42
Ekonomiczny podmiot własności państwowej	44
Ekonomiczny podmiot własności akcyjnej	45
Rozdział drugi. Współczesne systemy społeczno-gospodarcze	49
1. Charakterystyka gospodarki rynkowej	50
1.1. Dominacja prywatnej własności czynników produkcji	50
1.2. Rynkowa alokacja zasobów gospodarczych	52
1.3. Reguły funkcjonowania gospodarki rynkowej	55
1.4. Zalety i słabości gospodarki rynkowej	57

2. Ewolucja systemu rynkowego w krajach rozwiniętego kapitalizmu	60
2.1. Zmiany w charakterze rynku i konkurencji	60
2.2. Zmiany stosunków własnościowych	61
3. Charakterystyka gospodarki centralnie planowanej	63
3.1. Geneza i początki gospodarki centralnie planowanej	64
3.2. Główne cechy i reguły funkcjonowania gospodarki centralnie planowanej	66
3.3. Wady gospodarki centralnie planowanej	69
Aneks. Proces przechodzenia od gospodarki centralnie planowanej do gospodar-	
ki rynkowej w Polsce	72
Modyfikacje systemowe i kryzys gospodarki polskiej z przełomu lat siedem-	
dziesiątych i osiemdziesiątych	72
Plan Balcerowicza	73
Przemiany własnościowe	76
Rozdział trzeci. Główne nurty współczesnej ekonomii	80
1. Narodziny ekonomii jako nauki. Ekonomia klasyczna	80
2. Ekonomia neoklasyczna	82
3. Keynesizm i jego ewolucja	83
4. Renesans koncepcji liberalnych i konserwatywnych	85
4.1. Monetyaryzm	86
4.2. Nowa ekonomia klasyczna	86
4.3. Nowa szkoła austriacka	87
4.4. Ekonomiczna teoria polityki	88
4.5. Ekonomia podaży	88
5. Instytucjonalizm	89
6. Marksizm	91
7. Wybitni polscy ekonomiści	93
CZĘŚĆ II. PODSTAWY MIKROEKONOMII	95
Rozdział czwarty. Rynek, popyt, podaż	97
1. Pojęcie i funkcje rynku, klasyfikacja rynków	97
2. Popyt i określające go czynniki	99
2.1. Popyt a cena	100
2.2. Nietypowe krzywe popytu	101
2.3. Pozacenowe determinanty popytu	102
3. Podaż i określające ją czynniki	104
3.1. Podaż a cena	104
3.2. Pozacenowe determinanty podaży	105
3.3. Podaż i cena a czynnik czasu	106
4. Cena równowagi rynkowej	107
4.1. Przesunięcia krzywej popytu a cena równowagi	108
4.2. Przesunięcia krzywej podaży a cena równowagi	109
4.3. Równoczesne przesunięcia krzywych popytu i podaży a cena równowagi	110
5. Elastyczność popytu i podaży	112
5.1. Cenowa elastyczność popytu	112
5.2. Mieszana cenowa elastyczność popytu	113

5.3. Dochodowa elastyczność popytu	113
5.4. Cenowa elastyczność podaży	116
6. Graficzna interpretacja elastyczności	118
6.1. Nachylenie	119
6.1.1. Nachylenie wzdłuż łuku	119
6.1.2. Nachylenie w punkcie	120
6.2. Mierzenie elastyczności	121
6.2.1. Mierzenie elastyczności łukowej	121
6.2.2. Mierzenie elastyczności punktowej	123
6.3. Mierzenie elastyczności popytu i podaży	124
6.3.1. Mierzenie cenowej elastyczności popytu	124
6.3.2. Mierzenie cenowej elastyczności podaży	127
Aneks. Mierzenie elastyczności za pomocą metod graficznych	130
Mierzenie punktowej elastyczności popytu	130
Mierzenie cenowej elastyczności podaży	131
Rozdział piąty. Podstawy teorii wyboru konsumenta	133
1. Uwagi wprowadzające	133
2. Podstawy wyboru struktury konsumpcji bieżącej	134
3. Podstawy wyboru ilości czasu pracy i czasu wolnego	148
3.1. Dochód a skłonność do konsumpcji	148
3.2. Czynniki pozadochodowe a konsumpcja	150
3.3. Wybór między dochodem z pracy (konsumpcją) a czasem wolnym	150
4. Optymalizacja konsumpcji w czasie	156
5. Pozycja gospodarstwa domowego jako nabywcy dóbr konsumpcyjnych oraz dostawcy siły roboczej w gospodarce rynkowej i centralnie planowanej	160
Rozdział szósty. Podstawy teorii przedsiębiorstwa	163
1. Pojęcie przedsiębiorstwa. Rodzaje przedsiębiorstw	163
2. Cele działalności przedsiębiorstwa w gospodarce rynkowej i centralnie planowanej	169
3. Majątek, fundusze i wynik finansowy przedsiębiorstwa	171
4. Krótkookresowa teoria produkcji	175
5. Długookresowa teoria produkcji. Efekty skali. Wybór technik wytwarzania	181
6. Analiza kosztów produkcji	190
6.1. Koszty księgowe i koszty ekonomiczne	190
6.2. Koszty w okresie krótkim	192
6.3. Koszty w okresie długim	197
7. Równowaga przedsiębiorstwa w warunkach konkurencji doskonałej i monopolu	203
7.1. Modele struktur rynku	203
7.2. Równowaga przedsiębiorstwa w warunkach konkurencji doskonałej	204
7.3. Optymalna struktura produkcji	212
7.4. Równowaga przedsiębiorstwa monopolistycznego	214
8. Konkurencja monopolistyczna i oligopol	219
8.1. Uwagi wstępne	219
8.2. Konkurencja monopolistyczna. Model Chamberlina	223

8.3. Modele oligopolu	229
8.3.1. Model Cournota	229
8.3.2. Inne modele oligopolu	232
8.3.2.1. Model Bertranda	232
8.3.2.2. Model Edgewortha	233
8.3.2.3. Model Chamberlina	233
8.3.2.4. Model Sweezy'ego — załamana krzywa popytu	233
8.3.2.5. Model Stackelberga	235
8.4. Formy monopolizacji. Ustawodawstwo antymonopolowe	235
9. Funkcjonowanie przedsiębiorstw w okresie transformacji ustrojowej w Polsce	239
Aneks. Alternatywne teorie przedsiębiorstwa	242
Czy maksymalizacja zysku jest osiągalna w praktyce?	242
Zysk krótko- czy długookresowy?	244
Szkoła behawioralna	247
Przedsiębiorstwo jako koalicja	247
Potencjalne cele działania przedsiębiorstwa	247
Koncepcja zadowalającego minimum	248
Koncepcja luzu organizacyjnego (rezerwy organizacyjnej)	249
Szkoła behawioralna — podsumowanie	250
Teorie menedżerskie	252
Główne założenia i tezy teorii menedżerskich	252
Maksymalizacja menedżerskiej funkcji użyteczności	253
Maksymalizacja sprzedaży	254
Maksymalizacja wzrostu	255
Teorie menedżerskie — podsumowanie	257
Rozdział siódmy. Ryunki czynników produkcji i podstawy teorii podziału . . .	263
1. Wprowadzenie	263
2. Zróżnicowanie dochodów i majątku. Miary dysproporcji	264
3. Ruch okrężny dochodów i wydatków	269
4. Zasadnicze czynniki determinujące podział dochodu	270
5. Klasyczna teoria podziału	272
6. Podstawy neoklasycznej teorii podziału. Teoria produktywności krańcowej .	273
7. Rynek pracy. Płaca	279
7.1. Doskonały rynek pracy	279
7.1.1. Popyt na pracę	279
7.1.2. Podaż pracy	283
7.2. Nieskończone rynki pracy	288
7.2.1. Zmonopolizowany rynek produktów i konkurencyjny rynek pracy	289
7.2.2. Monopson i oligopson. Rynek pracy zdominowany przez pracodawcę . .	290
7.2.3. Związek zawodowy. Zmonopolizowany rynek pracy i konkurencyjny rynek	291
produktów	291
7.2.4. Dwustronny monopol. Rynek pracy zdominowany przez jednego pracodaw-	295
cę i jeden związek zawodowy	295
7.2.5. Inne niedoskonałości rynku pracy. Dyskryminacja ekonomiczna	298
8. Rynek ziemi i kapitału	300
8.1. Rynek ziemi. Renta gruntowa	302
8.2. Rynek kapitału. Procent i zysk	305

8.2.1. Rynek usług kapitału	305
8.2.1.1. Popyt na usługi kapitału	306
8.2.1.2. Podaż usług kapitału	307
8.2.2. Rynek kapitału fizycznego	312
8.2.2.1. Popyt na kapitał fizyczny	312
8.2.2.2. Podaż kapitału fizycznego	316
8.2.3. Rynek kapitału finansowego	316
8.2.3.1. Popyt na kapitał pożyczkowy i jego podaż	316
8.2.3.2. Stopa procentowa	318
8.2.3.3. Wybór portfela aktywów. Problem ryzyka	319
8.2.3.4. Rynek akcji. Wartość rynkowa firmy i kursy akcji	322
8.2.4. Zysk	323

CZĘŚĆ III. PODSTAWY MAKROEKONOMII 329

Rozdział ósmy. Główne kategorie i pojęcia makroekonomii. Produkt i dochód narodowy	331
1. Pojęcie i podstawowe problemy makroekonomii	331
2. Problem agregacji	332
3. Metody obliczania produktu krajowego brutto	335
3.1. Model ruchu okrężnego w gospodarce	335
3.2. Metoda sumowania produktów	339
3.3. Metoda sumowania dochodów	341
3.4. Metoda sumowania wydatków	341
4. Produkt narodowy brutto i dochód narodowy	343
5. Produkt i dochód narodowy jako miary poziomu rozwoju gospodarczego i dobrobytu	346

Rozdział dziewiąty. Determinanty dochodu narodowego. Analiza krótkookresowa	348
1. Zarys głównych stanowisk teoretycznych	348
2. Pojęcie i mechanizm równowagi	354
3. Funkcja konsumpcji	357
4. Równowaga w uproszczonym modelu gospodarki. Równość inwestycji i oszczędności	364
5. Mnożnik	370
6. Równowaga w rozwiniętym modelu gospodarki	377

Rozdział dziesiąty. Rola państwa w gospodarce	385
1. Pojęcie państwa	385
2. Argumenty za i przeciw ekonomicznej roli państwa	386
3. Ekonomiczne funkcje państwa	388
3.1. Tworzenie ładu instytucjonalno-prawnego	388
3.2. Funkcja alokacyjna	389
3.3. Funkcja stabilizacyjna	393
3.4. Funkcja redystrybucyjna	394
4. Realny i regulacyjny aspekt roli państwa w gospodarce	397
5. Teoretyczne koncepcje roli państwa w gospodarce	400
5.1. Klasyczny liberalizm i koncepcja „państwa-minimum”	401

5.2. Nurt interwencjonistyczny	402
5.3. Neoliberalizm	404
5.4. Koncepcja społecznej gospodarki rynkowej	407
5.5 Teoria i praktyka „państwa dobrobytu”	409
6. Rola państwa w procesie transformacji gospodarki polskiej	411
Aneks. Efektywność społeczna (optimum w sensie Pareto) w warunkach doskonałej konkurencji	414
Efektywność prywatna	415
Efektywność społeczna	415
Efektywność społeczna w sferze konsumpcji	416
Efektywność społeczna w sferze produkcji	416
Efektywność społeczna w sferze wymiany	417
Rozdział jedenasty. Budżet państwa	420
1. Pojęcie i funkcje budżetu państwa	420
2. Dochody budżetu państwa. Podatki	423
3. Wydatki budżetu państwa	431
4. Podatki i wydatki państwa jako instrumenty stabilizacji koniunktury. Mnożnikowy efekt wydatków, podatków i zrównoważenia budżetu	435
5. Aktywna i pasywna polityka fiskalna. Automatyczne stabilizatory koniunktury	438
6. Deficyt budżetowy i dług publiczny	442
7. Budżet państwa w Polsce w okresie transformacji gospodarki	447
Rozdział dwunasty. System pieniężno-kredytowy	450
1. Istota i funkcje pieniądza	450
2. Ewolucja pieniądza i systemu pieniężnego	452
3. Zasoby pieniądza	454
4. Koszt posiadania pieniądza	456
5. Popyt na pieniądź i podaż pieniądza	457
6. Czynniki determinujące popyt na pieniądź	458
7. Powstanie i funkcje banków	465
7.1. Pojawienie się banków i rozwój systemu bankowego	465
7.2. Funkcje banków	466
7.3. Kredyt	467
7.4. Kreacja pieniądza	469
8. Bank centralny. Instrumenty kontroli podaży pieniądza	472
8.1. Funkcje banku centralnego	472
8.2. Instrumenty oddziaływania banku centralnego na podaż pieniądza	474
9. Czynniki determinujące podaż pieniądza	479
10. Równowaga na rynku pieniężnym	481
11. Niebankowe instytucje pośrednictwa finansowego. Rynek pieniężny i kapitałowy	483
12. Pieniądź i banki w okresie transformacji gospodarki polskiej	487
Rozdział trzynasty. Czynniki wzrostu gospodarczego	489
1. Zagregowana funkcja produkcji	489
2. Stan stacjonarny	491
3. Mierniki wzrostu gospodarczego	497

4. Postęp techniczny	498
5. Potencjalne tempo wzrostu gospodarczego	502
6. Wybór poziomu kapitałochłonności	504
7. Wzrost gospodarczy a tendencje postępu technicznego	506
8. Popytowe czynniki wzrostu	509
9. Granice wzrostu gospodarczego	511
Rozdział czternasty. Cykl koniunkturalny	513
1. Pojęcie cyklu koniunkturalnego. Fazy cyklu	513
2. Rodzaje wahań cyklicznych	515
3. Cykl a wzrost gospodarczy	516
4. Teorie wahań cyklicznych	517
4.1. Teorie neoklasyczne	517
4.2. Teorie keynesistowskie	519
5. Metody oddziaływania państwa na przebieg cyklu koniunkturalnego	524
6. Wahania stopy wzrostu i kryzysy w gospodarce centralnie planowanej	526
6.1. Systemowe uwarunkowania ekspansji inwestycyjnej	527
6.2. Przyczyny arytmii ekspansji inwestycyjnej	529
Rozdział piętnasty. Bezrobocie	532
1. Wprowadzenie	532
2. Pojęcie bezrobocia	533
3. Typy bezrobocia	538
4. Bezrobocie w wybranych krajach	539
5. Przyczyny bezrobocia	541
5.1. Bezrobocie w warunkach równowagi i nierównowagi na rynku pracy	541
5.2. Ujęcie neoklasyczne	543
5.3. Ujęcie keynesistowskie	545
6. Bezrobocie a działalność państwa	547
7. Zatrudnienie i bezrobocie w gospodarce centralnie planowanej	549
8. Bezrobocie w Polsce w okresie transformacji	551
Rozdział szesnasty. Inflacja	557
1. Pojęcie, sposoby pomiaru oraz nasilenie inflacji	557
2. Społeczno-ekonomiczne skutki inflacji	563
3. Główne teorie inflacji	566
3.1. Monetarna (neoilociściowa) teoria inflacji	566
3.2. Popytowa teoria inflacji	569
3.3. Kosztowa teoria inflacji	572
4. Inflacja a bezrobocie. Koncepcja krzywej Phillipsa	574
5. Inflacja w Polsce w okresie transformacji	579
Rozdział siedemnasty. Handel międzynarodowy. Elementy polityki handlowej	582
1. Międzynarodowy podział pracy	582
2. Obroty i struktura handlu międzynarodowego	583
3. Koszty komparatywne i inne wyjaśnienia przyczyn handlu	584
4. Specjalizacja międzygałęziowa oraz wewnątrzgałęziowa	588
5. Kwestia korzyści z handlu	590

6. Cło — elementarny instrument polityki handlowej	591
7. Wybrane inne narzędzia polityki handlowej	594
8. Integracja ekonomiczna — najważniejsze pojęcia	595
9. Integracja Polski z Unią Europejską	597
Rozdział osiemnasty. Międzynarodowe finanse	599
1. Kurs walutowy	599
2. Bilans płatniczy	603
3. Równowaga bilansu płatniczego	603
4. Bilans płatniczy a kurs walutowy	606
5. Międzynarodowe przepływy kapitału	607
6. Międzynarodowe instytucje finansowe	609
Rozdział dziewiętnasty. Model IS–LM. Podsumowanie polityki ekonomicznej	611
1. Model IS–LM	611
1.1. Geneza i ogólna charakterystyka modelu IS–LM	611
1.2. Równowaga na rynku towarowym. Krzywa IS	613
1.3. Równowaga na rynku pieniężnym. Krzywa LM	624
2. Równowaga w gospodarce zamkniętej	630
3. Polityka fiskalna i monetarna w gospodarce zamkniętej	633
4. Gospodarka otwarta. Krzywa bilansu płatniczego	637
5. Równowaga w gospodarce otwartej	645
6. Polityka fiskalna i monetarna w warunkach sztywnego kursu walutowego	653
7. Polityka fiskalna i monetarna w warunkach płynnego kursu walutowego	655
8. Podsumowanie	658
Rozdział dwudziesty. Gospodarka światowa — problemy rozwoju	660
1. Pojęcie gospodarki światowej	660
2. Podmioty gospodarki światowej	661
3. Tendencje rozwojowe gospodarki światowej	664
4. Główne problemy globalne	666
4.1. Problemy ludnościowe	667
4.2. Problem wyżywienia	667
4.3. Skończoność zasobów bogactw naturalnych	668
4.4. Zagrożenia dla środowiska naturalnego	669
5. Zróżnicowanie poziomu rozwoju ekonomicznego	670
6. Nowy międzynarodowy ład ekonomiczny	671
7. Strategie rozwoju krajów rozwijających się	674
7.1. Handel towarami nieprzetworzonymi	675
7.2. Industrializacja i wzrost przez eksport	676
7.3. Modernizacja przez zadłużenie zewnętrzne	677
8. Problemy krajów najuboższych	679
9. Pomoc zewnętrzna dla rozwoju	680